

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสันติอโศก” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการบำรุงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่สาธารณชน

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มุ่งค้นคว้าให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร เพื่อการสร้างเครือข่ายและการบำรุงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก และการสื่อสารเพื่อการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่สาธารณชน เพื่อให้เกิดภาพรวมเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชนชาวอโศก

จากการเก็บข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารต่างๆ (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) การสังเกต (Observation) และการสนทนา (Discussion) กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก จำนวน 16 คน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ

- ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มสันติอโศก ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้
 1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก
 2. อัตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศก
 3. การใช้สื่อของกลุ่มสันติอโศก

- ผลการวิจัย ที่มุ่งตอบปัญหานำการวิจัย ดังนี้
 1. กลุ่มสันตติอศกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการรักษาเครือข่ายอย่างไร
 2. กลุ่มสันตติอศกมีกลยุทธ์การสื่อสารในการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสาธารณชนอย่างไร

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มสันตติอศก

เครือข่ายของกลุ่มสันตติอศกนั้น เกิดจากการรวมตัวกันของผู้สนใจการบรรยายธรรมะของสมณะโพธิรักษ์ ยี่สิบกว่าวันก็ยังมีผู้สนใจศึกษาและปฏิบัติตามมากขึ้น จนเกิดเป็น “หมู่มุข” (กลุ่มคน) ที่เรียกตนเองว่า “ชาวอศก” ขึ้น

ผู้ที่เรียกตัวเองว่าเป็นชาวอศกหรือถูกเรียกว่าชาวอศกนั้น ต้องเป็นผู้ที่ศึกษาปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยการถือศีล ละอบายมุขอย่างเคร่งครัด ข้อปฏิบัติที่เด่นชัด คือ การรับประทานอาหารมังสวิรัต และไม่เสพยี่สิ่งเสพยาเสพติด มีการคบคุ่นกับ “หมู่มุข” (กลุ่มสมาชิก) พอสมควร และร่วมมือกันทำงานด้านศาสนา เพื่อการพัฒนาสังคม

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดังกล่าว ไม่จำเป็นว่าจะต้องอยู่ในละแวกพุทธสถานเท่านั้น ผู้ที่อยู่ห่างไกลหากถือวัตรปฏิบัติตนเช่นเดียวกัน ก็จะนับว่าเป็นชาวอศกด้วย ดังนั้น ชาวอศกจึงมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ บางจังหวัดก็มีการตั้งเป็นกลุ่มเป็นชมรมขึ้น เพื่อการพบปะพูดคุยธรรมะและร่วมมือกันสร้างสรรประโยชน์เพื่อสังคม

การรวมตัวของชาวอศกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด ไม่ว่าจะเป็นสมณะ (พระ) หรือฆราวาสต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่ตรงกันประการหลัก คือ การถือศีลและปฏิบัติตนให้อยู่ในทำนองครองธรรม สิ่งที่พวกเขายึดเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้

การจัดรูปแบบเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้น ชาวอโศกกลุ่มต่างๆ ทั่วประเทศมีพุทธสถาน เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่เดียวกันเข้าด้วยกัน โดยมีพุทธสถานสันติอโศกเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสาร ทำหน้าที่เก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก สมาชิกชาวอโศก และกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย ชุมชนชาวอโศก

นอกจากนี้ พุทธสถานสันติอโศกยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างพุทธสถานแห่งต่างๆ ทำหน้าที่รับส่งสินค้าจากพุทธสถานแห่งหนึ่งไปยังพุทธสถานแห่งอื่นๆ แต่พุทธสถานสันติอโศกนั้นมิได้เป็นศูนย์กลางการบริหารเครือข่ายของชาวอโศก เนื่องจากเครือข่ายต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศกนั้นอยู่ภายใต้การดูแลของพุทธสถานแต่ละแห่ง และพุทธสถานแต่ละแห่งต่างก็มีอำนาจบริหารเป็นอิสระของตนเอง ดังนั้น พุทธสถานสันติอโศกจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานงานในการติดต่อประสานงานระหว่างพุทธสถานต่างๆ เท่านั้น

ชาวอโศกดำเนินงานโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่พุทธสถานแต่ละแห่ง ปัจจุบันเครือข่ายชุมชนชาวอโศกมีศูนย์กลางอยู่ 7 แห่ง คือ

- (1) เครือข่ายชุมชนสันตินาคร พุทธสถานสันติอโศก จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- (2) เครือข่ายชุมชนปฐมอโศก พุทธสถานปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม
- (3) เครือข่ายชุมชนศาลืออโศก พุทธสถานศาลืออโศก จังหวัดนครสวรรค์
- (4) เครือข่ายชุมชนศิระะอโศก พุทธสถานศิระะอโศก จังหวัดศรีสะเกษ
- (5) เครือข่ายชุมชนสีมาอโศก พุทธสถานสีมาอโศก จังหวัดนครราชสีมา
- (6) เครือข่ายชุมชนราชธานีอโศก สังฆสถานราชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี
- (7) เครือข่ายชุมชนภูผาฟ้า น้ำ สังฆสถานภูผาฟ้า น้ำ จ.เชียงใหม่

ชาวอโศกจะมีการประชุมใหญ่ประจำปีในงานมหาปวารณา ณ พุทธสถานปฐมอโศก หลังจากออกพรรษา เป็นเวลา 7 วัน ทุกปี เพื่อพิจารณาถึงข้อบกพร่องในช่วงปีที่ผ่านมา วางระเบียบใหม่ๆ กำหนดนโยบายในการทำงานสำหรับปีต่อไป และการคัดเลือกสมณะทำหน้าที่เป็นสมภารปกครองพุทธสถานแต่ละแห่ง ซึ่งคล้ายกับการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย

การคัดเลือกสมณะทำหน้าที่เป็นสมภารปกครองพุทธสถานแต่ละแห่งนั้น สมณะจะตกลงกันเองในการประชุม โดยมีสมณะโพธิรักษ์เป็นประธานในที่ประชุม ขรราวาสและสิกขมาตุไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกสมณะ แต่เรื่องนี้อยู่ในความสนใจของขรราวาส โดยเฉพาะชาวบ้าน คนวัด และอาคันตุกะประจำ ที่ต้องการทราบว่า สมภารของตนเป็นใคร สมภารแต่ละรูปนั้นจะรับผิดชอบกิจกรรมทั้งหมดของพุทธสถาน รวมไปถึงสมณะและขรราวาสในแต่ละพุทธสถานด้วย

บทบาทของสมณะโพธิรักษ์ในฐานะผู้นำ "ตัวจริง" ของชาวอโศกนั้น เป็นไปในเชิงพิธีกรรมมากกว่าในเชิงบริหาร สมณะโพธิรักษ์ทำหน้าที่เป็นเหมือนที่ปรึกษาของเครือข่าย และเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกชาวอโศกอีกด้วย

สมณะโพธิรักษ์ได้รับการนับถือ ยกย่อง เป็นผู้ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาของเครือข่าย รวมทั้งเป็นประธานในการประชุมเกือบทุกชุดของ ชาววัด ครู ผู้ปฏิบัติธรรม คนทำงานในองค์กร และขรราวาสกลุ่มต่างๆ

คณะกรรมการสมณะในพุทธสถานแต่ละแห่งประกอบด้วย สมภารและสมณะทุกรูปของทุกพุทธสถาน สมภารจะเป็นผู้รายงานเรื่องปัญหาและกิจกรรมของพุทธสถานตนต่อที่ประชุมสมณะ เพื่อให้สมณะช่วยกันพิจารณาเรื่องปัญหา และเรื่องการเลื่อนระยะเวลาหรือยกเลิกกิจกรรมต่างๆ ซึ่งกลุ่มผู้นำสงฆ์ตามพุทธสถานต่างๆ นั้นมีการประชุมกันทุกสัปดาห์

ส่วนขรราวาสก็จะตั้งคณะกรรมการของตนเอง กลุ่มผู้นำขรราวาสมีหน้าที่พิจารณาปัญหาต่างๆ โดยการประชุมกรรมการจะมีสมณะเป็นประธาน สมณะที่ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาประจำกลุ่ม และเป็นผู้ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาทางศีลธรรมและการปฏิบัติธรรม

วิธีการจัดเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้น เป็นรูปแบบการจัดการบริหารแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่มีการแยกแยะสมณะกับขรราวาสออกจากกัน ดังนั้น เนื้อกิจกรรมจึงมี 2 ประเภท ซึ่งแยกออกเป็นทางโลกและทางธรรม วิธีจัดเครือข่ายที่มีการแยกสมณะกับขรราวาสนั้น ต้องจัดรูปแบบการบริหารให้เข้ากับเนื้อกิจกรรม แต่มีการจัดวางศาสนาวัดให้เหนือทางโลก

2. อັตตลัษณะขงกลุ่มสันตโศก

อັตตลัษณะขงกลุ่มสันตโศกนั้ เริ่มจกการสัอสารภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Communication) กอน จกแนวทางการปฏิบัติขงชาวโศก ซึ่เป็นระดับปัจเจกบุคคล คื การถือศีลอย่างเคร่งครัด ลด ละ เลิกอบายมุข และรับประทานอาหารมังสวิริติ เมื่อมีผู้ปฏิบัติ ลด ละ การติด การยึด การเสพย์ การใช้ ฯลฯ จำนวนสมาชิกมากขึ้น จึงเกิดการรวมตัวกัน โดยการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) และการสื่อสารแบบกลุ่ม (Group Communication) เพื่อดำเนินกิจกรรมสร้างสรรประโยชน์ให้แก่สังคมในรูปแบบต่างๆ ซึ่ นอกเหนือจากการมารับฟังธรรมแต่เพียงอย่างเดียว กลุ่มสันตโศกเริ่มต้นทำกิจกรรม จกกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ไปจนถึงกิจกรรมที่ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างเป็นทางการ เช่น การเผยแพร่อาหารมังสวิริติ การเปิดร้านค้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบขงทางราชการอย่างเคร่งครัด ตั้งสำนักพิมพ์ ตั้งโรงเรียนเอกชน ฯลฯ โดยอาศัยรูปแบบการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม (Intragroup Communication) และการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม (Intergroup Communication)

กลุ่มสันตโศกใช้กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ เพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้ทำกิจกรรมใช้สำหรับฝึกฝนตนเองในการลด ละ กิเลส มีการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักคุณธรรมนำหน้า มีวิธีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย มีระบบการผลิตปัจจัย 4 ซึ่ในชุมชน เพื่อฟื้นฟูการพึ่งตนเอง และส่งเสริมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ซึ่เป็นอັตตลัษณะขงชาวโศกหรือคนสันตโศก

งานชุมนุมขงกลุ่มสันตโศก เป็นอีกอັตตลัษณะหนึ่งขงชาวโศกที่ปรากฏออกสู่สายตาขงสาธารณชน เนื่องจากชาวโศกมีงานตามเทศกาลทางพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี เป็นประจำทุก 2 เดือน การประกอบพิธีกรรมขงชาวโศกนั้ จะทำตามกำหนดทางจันทรคติในพุทธศาสนา วันเหล่านี้จึงเปลี่ยนไปทุกปี

งานชุมนุมประจำปีที่สำคัญขงชาวโศก ได้แก่ งานปีใหม่, งานปลุกเสกพระแท้ๆ ขงพุทธ, งานพุทธาภิเศกสุดยอดปาฏิหาริย์, งานโศกรำลึก และงานวันมหาปาวรณา ซึ่งานต่างๆ เหล่านี้มีกิจกรรมทั้งทางธรรมและทางโลก โดยในช่วงเช้าจะเป็นการเทศน์ การแสดงธรรมขงสมณะ และช่วงบ่ายเป็นการประชุมเครือขาย และการอบรมสัทธิตความรู้ในการทำผลิตภัณฑขงชาวโศก

นอกจากงานชุมนุมของกลุ่มสันติอโศกแล้ว ชาวอโศกยังมีการประกอบธุรกิจตามแนวความคิดระบบบุญนิยม ซึ่งเป็นร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนชาวอโศก ธุรกิจบุญนิยมของชาวอโศกนั้นมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การจัดจำหน่ายสินค้า เครื่องอุปโภคบริโภค อาหารสด และอาหารแห้ง ฯลฯ ของชุมชนชาวอโศกในราคาถูก และทางร้านค้ายังมีการรณรงค์โดยการงดใช้ถุงพลาสติกต่อเนื่องกันมาหลายปี เพื่อสนองนโยบาย “กลับสู่ธรรมชาติ” อีกด้วย

3. การใช้สื่อของกลุ่มสันติอโศก

ชาวอโศกมีการใช้สื่อต่างๆ ในการเผยแพร่หลักธรรม ความรู้ หลักการดำเนินชีวิต และกิจกรรมต่างๆ พิมพ์เผยแพร่สำหรับชาวอโศก ซึ่งเป็นการสื่อสารภายใน (Internal Communication) ของกลุ่มสันติอโศก ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ สารอโศก ซึ่งเป็นนิตยสารรายเดือน มีเนื้อหาสะท้อนความรู้สึกนึกคิด และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมของสมาชิกชาวอโศก, ดอกบัวน้อย เป็นนิตยสารสำหรับเด็ก เนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมสำหรับเด็ก และหนังสือพิมพ์ชาวอโศก ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายปักษ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวและกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่างๆ ของชาวอโศก
2. แลบบันทึกเสียง และวีดิทัศน์ เป็นการแสดงธรรมของสมณะและสิกขมาตุ สำหรับอบรมธรรมแก่ชาวอโศก
3. วิทยุกระจายเสียง มีการถ่ายทอดการแสดงธรรมจากแลบบันทึกเสียง กระจายเสียงสำหรับชาวอโศกที่อยู่รอบพุทธสถาน
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชาวอโศกมีการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) ติดต่อกันระหว่างพุทธสถานต่างๆ
5. สื่อบุคคลของชาวอโศก ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของชาวอโศก

นอกจากนี้ ชาวอโศกยังมีสื่อต่างๆ เพื่อพิมพ์เผยแพร่หลักธรรม ความรู้ และกิจกรรมต่างๆ สำหรับสาธารณชนทั่วไป ซึ่งเป็นการสื่อสารภายนอก (External Communication) ของกลุ่มสันติอโศก ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ได้แก่ แสงสูญ และดอกหญ้า นิตยสารราย 3 เดือน ที่พิมพ์เผยแพร่ความรู้ แนวความคิด วิธีการปฏิบัติ และกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศก, เราคิดอะไร เป็นหนังสือพิมพ์รายปักษ์ ซึ่งบรรจุเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับกลุ่มสันติอโศก และข้อเขียนขนาดยาวของ สมณะโพธิรักษ์และของพลตรีจำลอง ศรีเมือง

2. สื่อวิทยุ มีรายการวิทยุที่ออกอากาศทั่วประเทศ และออกอากาศเฉพาะภูมิภาค เป็นรายการเกี่ยวกับธรรมะและการตอบปัญหาชีวิต

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีเว็บไซต์ (website) เช่น "www.asokecommunity.com" และ "www.fhae.org.com" เพื่อเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ สำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจกลุ่มสันติอโศก

4. สื่อบุคคล ได้แก่ สมณะโพธิรักษ์ ซึ่งได้รับเชิญให้ไปแสดงธรรมตามสถานที่ต่างๆ และจัดรายการวิทยุ "ตามประสา", ท่านเสียง ชาตวโร และคุณทองใบ โสภพาน ผู้ดำเนินรายการวิทยุของกลุ่มสันติอโศก รวมทั้งสมาชิกชาวอโศกที่ได้รับเชิญให้ไปให้ความรู้ของกลุ่มสันติอโศกตามสถานที่ต่างๆ

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามปัญหาคำถามวิจัยทั้ง 2 ข้อ ได้แก่

1. กลุ่มสันติอโศกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการบำรุงรักษาเครือข่ายอย่างไร
2. กลุ่มสันติอโศกมีกลยุทธ์การสื่อสารในการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสู่สาธารณชนอย่างไร

ปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 1 กลุ่มสันติอโศกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการ ธำรงรักษาเครือข่ายอย่างไร

กลุ่มสันติอโศกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการธำรงรักษาเครือข่ายชุมชนชาว
อโศก ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก
2. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการธำรงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก

1. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก

ระยะสร้างเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก เป็นระยะก่อตั้งกลุ่มที่ชาวอโศกในบางจังหวัดมี
การรวมตัวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่ม เป็นชมรมขึ้น เพื่อการคบคุ่นและการสนทนาธรรมกัน ชาวอโศกกลุ่ม
ต่างๆ ทั่วประเทศเหล่านี้จะมารวมตัวกัน เพื่อการรับฟังการบรรยายธรรมของพระโพธิรักษ์ตาม
สถานที่ต่างๆ ซึ่งรูปแบบการสื่อสารเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication)
เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมเนื้อหาสาร (Control Messages) ทำให้ชาวอโศกเกิดความรู้ร่วมกัน โดย
เฉพาะในเรื่องสัมมาทิฐิ และเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และการประพฤติปฏิบัติ

● กิจกรรมของกลุ่มสันติอโศกระยะสร้างเครือข่าย

1. การวางแผนจัดโครงสร้างเครือข่าย คณะกรรมการกลางของเครือข่ายได้ร่วมกันวางแผน
การจัดการโครงสร้างเครือข่าย โดยการแบ่งกลุ่มต่างๆ ตามภาคและสถานที่ตั้งเป็นสำคัญ และมี
พุทธสถานแต่ละแห่งเป็นศูนย์กลาง และมีการแจ้งข่าวสาร ให้ข้อมูลและความรู้ เกี่ยวกับการก่อตั้ง
เครือข่ายชุมชนชาวอโศก ซึ่งเป็นรูปแบบของการสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication)

2. การสร้างกระแสเครือข่าย คณะกรรมการกลางของเครือข่ายได้ใช้การประชุมสมาชิกชาวอโศก เพื่อการสร้างกระแสเครือข่ายให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวอโศก โดยมีสมณะโพธิรักษ์เป็นแกนนำ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชาวอโศกเกิดการรวมตัวกันหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกในเครือข่าย ซึ่งรูปแบบการประชุมเพื่อการสร้างกระแสเครือข่ายนั้นเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเครือข่าย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล (Database) สำหรับการตอบคำถามเกี่ยวกับเครือข่าย และการจัดทำหนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศก คณะกรรมการกลางของเครือข่ายได้จัดทำแบบสอบถามข้อมูลชาวอโศกขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของชาวอโศกทั่วประเทศ

4. การพิมพ์หนังสือ “เครือข่ายชุมชนชาวอโศก” เป็นคู่มือสำหรับการติดต่อประสานงานระหว่างเครือข่ายชุมชนชาวอโศกทั่วประเทศ คณะกรรมการกลางของเครือข่ายได้นำข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเครือข่ายชุมชนชาวอโศกจัดพิมพ์ขึ้นเป็นหนังสือ “เครือข่ายชุมชนชาวอโศก” ซึ่งหนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้นเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และรูปแบบการสื่อสารเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว

• วิธีการสื่อสารของกลุ่มสันติอโศกเพื่อการสร้างเครือข่าย

1. การสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication) ชาวอโศกมีการใช้การสื่อสารแบบทางเดียว เพื่อการแจ้งข่าวสาร ให้ข้อมูลและความรู้ เกี่ยวกับการก่อตั้งเครือข่ายชุมชนชาวอโศก นอกจากนี้คณะกรรมการกลางของเครือข่ายได้ออกหนังสือ “เครือข่ายชุมชนชาวอโศก” ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะคงทน เพื่อแจกจ่ายให้สมณะ แกนนำกลุ่ม และสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก ได้รับทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับแกนนำกลุ่ม สถานที่ตั้ง และกิจกรรมของกลุ่มชาวอโศกกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นการวางโครงสร้างพื้นฐานของเครือข่ายกลุ่มสันติอโศก

2. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) ได้แก่ การประชุมเครือข่ายชุมชนชาวอโศก ซึ่งจัดขึ้นตามงานบุญประเพณีต่างๆ ของชาวอโศก ซึ่งเป็นการแสดงธรรมและการประชุมสมาชิกชาวอโศกทั่วประเทศ เพื่อการรายงานความเคลื่อนไหว ปัญหา แนวทางการแก้ไข ปัญหา และกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ของชาวอโศก

- การเชื่อมโยงเข้าหากันของกลุ่มสันตติโศกกระยะสร้างเครือข่าย

การเชื่อมโยงเข้าหากันเพื่อการสร้างเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้น เป็นการสื่อสารแบบบนลงล่าง (Top-Down Communication) โดยเป็นการสื่อสารจากแกนนำกลุ่มไปยังสมาชิก เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชาวอโศกกลุ่มต่างๆ และการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนชาวอโศก โดยมีสมณะโพธิรักษ์เป็นผู้จุดประกายความคิด และแกนนำจะส่งข้อมูลต่างๆ ของสมาชิกชาวอโศกกลับไปยังคณะกรรมการกลางของเครือข่ายที่พุทธสถานสันตติโศก โดยการเชื่อมโยงเข้าหากันของกลุ่มสันตติโศกเพื่อการสร้างเครือข่ายนั้นมีการใช้การสื่อสาร ดังนี้

1. การสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication) โดยแกนนำกลุ่มต่างๆ เก็บรวบรวมข้อมูลของสมาชิก และส่งไปยังคณะกรรมการกลางของเครือข่ายที่พุทธสถานสันตติโศก ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารเพื่อการดำเนินกิจกรรม

2. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel Communication) โดยเป็นการสื่อสารระหว่างแกนนำกลุ่มกับสมาชิกภายในกลุ่มทุกคน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเกี่ยวกับเครือข่าย สถานที่ตั้งเครือข่าย แกนนำกลุ่ม จำนวนสมาชิก และกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารเพื่อการลงมือปฏิบัติ

- กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสันตติโศกเพื่อการสร้างเครือข่าย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างเครือข่ายของกลุ่มสันตติโศก มี ดังนี้

1. สมาชิกของกลุ่มสันติอโศกนั้นเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจในการแสดงธรรมของสมณะโพธิรักษ์ ที่เน้นการรักษาศีล เพื่อการลดละกิเลส และยึดแนวคำสอนดังกล่าวมาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกมีการสื่อสารเพื่อการสร้างสมาชิกและการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย โดยการใช้ใช้พุทธปฏิบัติ เครือข่ายชุมชนชาวอโศกใช้พุทธปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการสร้างสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก และเป็นจุดเริ่มต้นในการเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย ทำให้สมาชิกเกิดกระบวนการเรียนรู้ การรับรู้ การปฏิบัติ และความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติธรรมของสมาชิกชาวอโศก โดยใช้ การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) และการสื่อสารแบบกลุ่ม (Group Communication)

2. กลุ่มสันติอโศกมีการจัดช่องทางให้สมาชิกชาวอโศกได้พบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมะ การปฏิบัติธรรมและการทำงาน รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ตามพุทธสถานต่างๆ ในวันอาทิตย์ และวันสำคัญทางศาสนา จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกใช้กลยุทธ์การจัดช่องทางสำหรับสมาชิกในการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการสร้างเครือข่าย ทำให้สมาชิกชาวอโศกเกิดการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ และเกิดการเกาะกลุ่มกัน หรือการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายชุมชนชาวอโศกขึ้น โดยผ่านการสื่อสารแบบกลุ่ม (Group Communication)

3. ชาวอโศกมีการประชุมเครือข่ายกันอย่างสม่ำเสมอในวันสำคัญทางศาสนา เพื่อการสร้างเครือข่ายและรายงานความเคลื่อนไหวของเครือข่ายชุมชนชาวอโศก จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกใช้วันสำคัญทางศาสนาเป็นช่องทางสำหรับการสร้างเครือข่าย รายงานความเคลื่อนไหวต่างๆ ของเครือข่ายชาวอโศก ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำตามงานบุญประเพณีต่างๆ ของชาวอโศก ได้แก่ งานปีใหม่ งานพุทธาภิเษก งานปลุกเสก งานอโศกรำลึก และงานมหาปวารณา โดยมีกำหนดระยะเวลาทุกๆ 2 เดือน ซึ่งการประชุมเครือข่ายของชาวอโศกนั้นเป็นการสื่อสารระดับกลุ่ม (Group Communication)

4. ชาวอโศกมีการติดต่อระหว่างเครือข่ายในพุทธสถานแห่งต่างๆ ผ่านการสนทนา การประชุมกลุ่ม การใช้จดหมายเวียน โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต เพื่อการติดต่อประสานงาน การเผยแพร่หลักธรรม ความรู้ และกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกใช้การสื่อสารผ่านสื่อ การสื่อสารแบบกลุ่ม และการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ซึ่งเป็นทั้งการสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication)

2. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก

ชาวอโศกกลุ่มต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มทั้งที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันและพื้นที่ไกลกันขึ้น ทำให้เครือข่ายชุมชนชาวอโศกขยายตัว และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ และบริการขึ้นระหว่างหมู่ชาวอโศก ทำให้ชาวอโศกกลุ่มต่างๆ เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันขึ้น เกิดการพัฒนาศักยภาพของตน และสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มไปด้วยดี

• กิจกรรมของกลุ่มสันติอโศกระยะถาวรรักษาเครือข่าย

1. การตรวจศีล ชาวอโศกต้องรักษาศีล 5 และมีการตรวจศีลกับสมณะหรือสิกขมาตุเป็นประจำทุกสัปดาห์ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพสมาชิกของกลุ่มสันติอโศก โดยอาศัยรูปแบบการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) การตรวจศีลเป็นการพิจารณาหาข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของสมาชิกแต่ละคน ชาวอโศกใช้การตรวจศีลเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาสมาชิก และเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสมาชิกกลุ่มสันติอโศก ซึ่งเป็นรูปแบบของการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication)

2. การร่วมงานบุญประเพณี ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบกลุ่ม (Group Communication) ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ชาวอโศกมีการจัดงานบุญประเพณีขึ้นเป็นประจำทุกปี และใช้งานบุญประเพณีเป็นการเชื่อมโยงสมาชิกเข้าหากัน ซึ่งการร่วมงานบุญประเพณีนี้ เป็นวิธีการหนึ่งที่ชาวอโศกใช้ในการธำรงรักษาสมาชิกของกลุ่มสันติอโศก

3. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนชาวอโศก ชาวอโศกมีการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร ในการทำผลิตภัณฑ์ชาวอโศก ซึ่งการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และวัตถุดิบสำหรับการทำผลิตภัณฑ์ของชาวอโศกนั้น เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication)

• **วิธีการสื่อสารของกลุ่มสันติอโศกเพื่อการธำรงรักษาเครือข่าย**

1. การสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication) ชาวอโศกมีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ของชาวอโศกทุกชนิด คือ เป็นช่องทางในการเรียกประชุม แจกข่าวสารทั่วไป และการให้ความรู้ต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศก

2. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) แบบเป็นทางการ (Formal Communication) ชาวอโศกมีการใช้เวทีการประชุมตามงานบุญประเพณีต่างๆ เพื่อการติดตามผลการดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเครือข่าย นอกจากนี้ ชาวอโศกยังมีการฝึกอบรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ของชาวอโศกแก่สมาชิกหลังการประชุมเครือข่ายด้วย และนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของชาวอโศก และการติดต่อประสานงานเครือข่ายชุมชนชาวอโศก

3. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) แบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) ชาวอโศกรับทราบข่าวเกี่ยวกับการประชุมเครือข่ายชุมชนชาวอโศกจากการพบปะกันและการพูดคุยกัน

- การเชื่อมโยงเข้าหากันของกลุ่มสันติอโศกระยะธำรงรักษาเครือข่าย

การเชื่อมโยงเข้าหากันเพื่อการธำรงรักษาเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้น เป็นการสื่อสารที่สมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกคนอื่นได้โดยตรงไม่ต้องผ่านสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ และเป็นการเชื่อมโยงเข้าหากันของแกนนำกลุ่มต่างๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ทรัพยากร สินค้า และบริการของกลุ่มสันติอโศก โดยการเชื่อมโยงเข้าหากันของกลุ่มสันติอโศกเพื่อการธำรงรักษาเครือข่าวนั้นมีการใช้การสื่อสาร ดังนี้

1. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) เป็นการเชื่อมโยงเข้าหากันของแกนนำกลุ่มต่างๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ และบริการของกลุ่มสันติอโศก

2. การสื่อสารแบบทุกช่องทาง (All Channel Communication) เป็นการติดต่อสื่อสารของสมาชิกทุกคนในแต่ละเครือข่าย เพื่อการดำเนินกิจกรรมและการแก้ไขปัญหาต่างๆ

- กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการธำรงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการธำรงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศกมี ดังนี้

1. ชาวอโศกมีการใช้หนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศกเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาวอโศกกลุ่มต่างๆ หนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้น เป็นหนังสือที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเครือข่ายชุมชนชาวอโศก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่าย สถานที่ตั้งเครือข่าย แกนนำกลุ่ม จำนวนสมาชิก และกิจกรรมเครือข่ายของชาวอโศกกลุ่มต่างๆ จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกมีการใช้หนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศกเป็นคู่มือในการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวอโศก ทำให้ชาวอโศกรู้จักกันมากขึ้น และเกิดความสัมพันธ์อันดีกับชาวอโศกกลุ่มอื่นๆ ทั้งที่อยู่ทั้งในบริเวณใกล้เคียงและห่างไกลกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ วัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และบริการ

2. ชาวอโศกมีการใช้สมุดตรวจศีลในการพัฒนาสมาธิ การตรวจศีลเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาสมาธิ ทำให้สมาธิเกิดความเข้าใจและการรับรู้ตรงกัน เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและการดำรงชีวิต อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสำรวจตน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาวอโศกอีกด้วย จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกมีการใช้สมุดตรวจศีลในการพัฒนาสมาธิเครือข่าย ซึ่งการใช้สมุดตรวจศีลนี้เป็นการนำรูปแบบสมุดบันทึก (Portfolio) ของสมุดพกนักเรียนหรือสมุดบันทึกธนาคาร มาประยุกต์ใช้กับการตรวจศีล ซึ่งเป็นเรื่องทางศาสนา

3. ชาวอโศกนั้นเน้นคุณภาพสมาธิมากกว่าการขยายปริมาณสมาธิ จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกนั้นมิได้มุ่งเน้นการแสวงหาสมาธิจากภายนอก แต่สมาธิของเครือข่ายนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของญาติธรรมภายในกลุ่มสันติอโศก ทำให้เครือข่ายต่างๆ มีสมาธิที่มีคุณภาพ และเครือข่ายสามารถดำรงอยู่เป็นเครือข่ายได้

4. ชาวอโศกมีการใช้วันสำคัญทางศาสนาเป็นช่องทางในการรักษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายชุมชนชาวอโศกโดยการจัดประชุมสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ และตามงานบุญประเพณีของชาวอโศก เป็นประจำทุก 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และการแก้ไขปัญหามาต่างๆ ของเครือข่าย จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกใช้การประชุมในวันสำคัญทางศาสนานั้น เป็นช่องทางในการรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีงามระหว่างสมาธิชาวอโศก และเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการธำรงรักษาเครือข่ายชุมชนชาวอโศก

5. ชาวอโศกมีการใช้สื่อหลากหลายชนิด เพื่อการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศก เช่น จดหมาย และหนังสือพิมพ์ชาวอโศก เป็นต้น เป็นช่องทางในการเรียกประชุม แจ้งข่าวสารทั่วไปและการให้ความรู้แก่สมาธิ นอกจากนี้แล้ว ชาวอโศกยังมีการใช้วารสารอโศก เพื่อการถ่ายทอดความรู้ ความคิด แนวการปฏิบัติตน และประสบการณ์ต่างๆ ของชาวอโศกอีกด้วย จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า สื่อแต่ละชนิดมีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มเป้าหมายภายใน ได้แก่ สมาธิของกลุ่มสันติอโศก และกลุ่มเป้าหมายภายนอก ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

ปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 2 กลุ่มสันตติโศกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ ของกลุ่มสู่สาธารณชนอย่างไร

อัตลักษณ์ของกลุ่มสันตติโศกนั้น ชาวอโศกมีวิธีการนำเสนอสู่สาธารณชนตามประเภท
ของอัตลักษณ์ต่างๆ ได้ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ระดับบุคคล การนำเสนอการประพฤติปฏิบัติ ชาวอโศกมีการถือศีล 5 ละ
อบายมุข และ การรับประทานอาหารมังสวิริติ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชาวอโศก เนื่องจากชาว
อโศกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติธรรมที่เลื่อมใสการแสดงธรรมของสมณะโพธิรักษ์ ลักษณะการประพฤติ
ปฏิบัติดังกล่าวนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการลดละการบริโภคและอุปโภคสิ่งฟุ่มเฟือยต่างๆ และเป็น
การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสมาชิกของกลุ่มสันตติโศกอีกด้วย

ชาวอโศกส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ดังนั้นการแต่งกายของชาวอโศกจึงเป็นเสื้อผ้าที่
เรียบง่าย สีสันไม่ฉูดฉาด ตัดผมสั้น และไม่สวมรองเท้า โดยการแต่งกายของชาวอโศกนั้น มีวัตถุประสงค์
เพื่อแสดงออกถึงความเป็นไทยและการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายของชาวอโศก

นอกจากการแต่งกายแล้ว การนำเสนอระดับบุคคลของกลุ่มสันตติโศกนั้น มีการนำเสนอ
เรื่องวิถีชีวิตชาวอโศกอีกด้วย กล่าวคือ ชาวอโศกมีอุดมการณ์ร่วมกันว่า 'ลด ละ ชยัน กล่าวจน ทน
เสียดสี หนีสะสม นิยมสร้างสรร และไปสู่อุดมมุ่งหมาย คือ สวรรค์นิพาน' วิถีชีวิตของชาวอโศกนั้น
เป็นการฝึกขัดเกลาดตนเอง เพื่อดำเนินไปสู่อุดมมุ่งหมายดังกล่าว

ชื่อของชาวอโศกก็เป็นการนำเสนอระดับบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ชาวอโศกมีการเปลี่ยนชื่อ
จากชื่อเดิมเป็นชื่อใหม่ ซึ่งเป็นชื่อไทย โดยมีสมณะโพธิรักษ์เป็นคนตั้งชื่อใหม่ และมีการไปทำเรื่อง
ขอเปลี่ยนชื่อที่สำนักงานเขต

2. อัตลักษณ์ระดับกลุ่ม ชาวอโศกมีการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวอโศกผ่านการ
ประกอบธุรกิจตามแนวความคิดระบบบุญนิยม ซึ่งเป็นรูปแบบการค้าของชาวอโศกที่จัดจำหน่าย
อาหารและผลิตภัณฑ์ของชุมชนชาวอโศกกับสาธารณชน ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุปโภคและบริโภคที่มาจาก
ธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นคุณภาพของสินค้า และจำหน่ายราคาถูกกว่าท้องตลาด

การนำเสนอผ่านงานบุญประเพณีของชาวอโศก ซึ่งเป็นการประกอบพิธีกรรมในพุทธศาสนา ตามกำหนดทางจันทรคติ ซึ่งพิธีกรรมต่างๆ นั้น เป็นการผสมผสานระหว่างมิติทางด้านศาสนากับ มิติทางโลกเข้าด้วยกัน กล่าวคือ ชาวอโศกยึดถืองานมาจากพุทธ และมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของพิธี กรรม โดยมีการเพิ่มกิจกรรมทางโลก เช่น การประชุมเครือข่าย การเผยแพร่ความรู้ การสาธิต และ การฝึกอบรม เป็นต้น เข้าไปในงานด้วย

- **วิธีการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดอัตตลักษณ์ของชาวอโศก**

1. การสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication) ชาวอโศกมีการเผยแพร่อัตต ลักษณ์ต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดต่างๆ ของชาวอโศก

2. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) แบบเป็นทางการ (Formal Communication) ชาวอโศกมีการศึกษาธรรมะและการปฏิบัติธรรม โดยมีสมณะเป็นผู้อบรมและ ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนของชาวอโศก ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดอัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่ สมาชิก

3. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) แบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) การถ่ายทอดอัตตลักษณ์ของชาวอโศกเกิดจากการพูดคุยกับคนในชุมชนตาม พุทธสถานต่างๆ

4. การสื่อสารโดยใช้อวัจนภาษา (Non Verbal Communication) การปฏิบัติตนของ ชาวอโศกอย่างต่อเนื่องของชาวอโศก เป็นการนำเสนออัตตลักษณ์

- กลยุทธ์การเสนออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่สาธารณชน

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปว่า กลยุทธ์การสื่อสารในการนำเสนออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่สาธารณชนมี ดังนี้

1. ชาวอโศกมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างอัตตลักษณ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการขัดเกลาดตนเองมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมาย คือ "นิพพาน" จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่าการกำหนดเป้าหมายของกลุ่มสันติอโศกที่ชัดเจนนั้น ทำให้ง่ายต่อการสื่อสารไปยังสมาชิกของเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ทำให้ชาวอโศกเกิดการรับรู้แนวทางการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และปรากฏสู่สายตาของสาธารณชนในรูปแบบเดียวกัน

2. การนำเสนอวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของชาวอโศกผ่านสื่อบุคคล การนำเสนออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกนั้นเกิดขึ้นจากการปฏิบัติในชีวิตประจำวันโดยผ่านสื่อบุคคล จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า อัตตลักษณ์ของชาวอโศกเกิดขึ้นจากวิถีการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันผ่านสื่อบุคคล การปฏิบัติผ่านสื่อบุคคลของชาวอโศกนี้เองเป็นการนำเสนออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกให้ปรากฏสู่สายตาของประชาชนทั่วไป

3. ชาวอโศกมีการเปลี่ยนชื่อ จากชื่อเดิมที่มีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งเป็นชื่อทางโลกเป็นชื่อใหม่ทางธรรม ซึ่งเป็นชื่อไทยๆ โดยมีสมณะโพธิรักษ์เป็นคนตั้งชื่อใหม่ให้แก่สมาชิกชาวอโศก จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนชื่อของชาวอโศกนั้น เป็นอัตตลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวอโศก ที่เน้นความกลมกลืนกับธรรมชาติและความเป็นไทย และเป็นอัตตลักษณ์ภายนอกที่ปรากฏสู่สายตาของสาธารณชนทั่วไป

4. ร้านค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนตามแนวความคิดพาณิชยกรรมระบบบุญนิยม เป็นรูปแบบการค้าของชาวอโศกตามแนวความคิดบุญนิยม ที่เน้นคุณภาพและจำหน่ายราคาถูกกว่าท้องตลาด จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ร้านค้าการและผลิตภัณฑ์ของชุมชนตามแนวความคิดระบบบุญนิยมนั้น เป็นอัตตลักษณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอัตตลักษณ์ในระดับกลุ่มที่ทำให้สาธารณชนทั่วไปรู้จักกลุ่มสันติอโศก

5. กลุ่มสันตติโคกมีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่มสันตติโคกผ่านสื่อชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร หรือแผ่นพับ เป็นต้น และสื่อมวลชน ทั้งวิทยุและโทรทัศน์ จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า การใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อมวลชน ในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคกสูงสาธารณชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสันตติโคกสูงสาธารณชน

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามการรายงานผลการวิจัยในบทที่ 4 ดังนี้

- ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครือข่าย
- ผลการวิจัย

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครือข่าย

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มสันตติโคกนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของผู้สนใจการบรรยายธรรมของสมณะโพธิรักษ์ ยี่งนานวันก็ยิ่งมีผู้สนใจศึกษา และปฏิบัติตามมากขึ้น จนเกิดเป็นกลุ่มบุคคลที่เรียกตนเองว่า "ชาวโคก" ขึ้น ชาวโคกเป็นผู้ที่ศึกษาปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยการถือศีล ละอบายมุข รับประทานอาหารมังสวิรัต มีการพบปะและสนทนากับกลุ่มสมาชิกตามสมควร และร่วมกันทำงานด้านศาสนา เพื่อการพัฒนาสังคม ซึ่งกลุ่มของชาวโคกนี้ สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่อง กลุ่ม ของ Feldman และ Arnold (อ้างใน บุญเกิด มาอ่อง, 2537) ที่ได้ให้ความหมายว่า กลุ่ม คือ คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน รับรู้ว่าคุณมีความ สนใจและเป้าหมายร่วมกัน และมารวมกันเพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงาน ซึ่งกลุ่มสันตติโคกนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกชาวโคก ตั้งเป็นกลุ่ม เป็นชมรมขึ้น เพื่อการพบปะ พูดคุยธรรมะ และร่วมมือกันสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อสังคม

เครือข่ายของกลุ่มสันติอโศกเกิดมาจากการจัดหมวดหมู่กลุ่มญาติธรรมทั่วประเทศ โดยแบ่งตามภาคและสถานที่ตั้งเป็นสำคัญ มีพุทธสถานแต่ละแห่งเป็นศูนย์กลางข้อมูล ทำให้ชาวอโศกกลุ่มต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มทั้งที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันและพื้นที่ไกลกันขึ้น และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร สินค้า และบริการขึ้นระหว่างหมู่ชาวอโศก ซึ่งลักษณะการทำงานดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเครือข่าย ของ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ (2538) ที่ว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายองค์กร ที่ต่างก็มีทรัพยากรของตัวเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตัวเอง บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรเหล่านี้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลาอันพอสมควร แม้อาจจะไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือ หรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อไปได้ ซึ่งกลุ่มสันติอโศกนั้นมีการวางแผนการจัดโครงสร้างเครือข่าย มีการแบ่งชาวอโศกกลุ่มต่างๆ ตามภาคและสถานที่ตั้งเป็นสำคัญ โดยมีพุทธสถานแต่ละแห่งเป็นศูนย์กลาง และคณะกรรมการกลางเครือข่ายได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก และจัดพิมพ์เป็นหนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศก เพื่อแจกไปยังพุทธสถาน สมณะ แกนนำกลุ่ม และสมาชิกเครือข่าย ทำให้ได้รับทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก

ชาวอโศกกลุ่มต่างๆ ทั่วประเทศ มีพุทธสถานสันติอโศกเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสาร และมีพุทธสถานแต่ละแห่งเป็นศูนย์กลางการบริหารเครือข่ายของชาวอโศก พุทธสถานแต่ละแห่งต่างก็มีอำนาจบริหารเป็นอิสระในตนเอง ซึ่งลักษณะของเครือข่ายกลุ่มสันติอโศกนั้นสอดคล้องกับประเภทของเครือข่ายของ รศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ที่กล่าวไว้ว่า เครือข่ายแบ่งได้เป็นเครือข่ายรวม และเครือข่ายย่อย โดยที่เครือข่ายรวมเปรียบเสมือนสังคมใหญ่ในภาพรวม ในขณะที่เครือข่ายย่อยเปรียบเสมือนกลุ่มสังคมย่อยที่อยู่ในสังคมใหญ่ ซึ่งพุทธสถานแต่ละแห่งเปรียบได้เสมือนกับเครือข่ายรวม โดยมีพุทธสถานสันติอโศกเป็นศูนย์กลาง และพุทธสถานแต่ละแห่งประกอบไปด้วยเครือข่ายชาวอโศกกลุ่มต่างๆ ซึ่งเปรียบเสมือนเครือข่ายย่อยของกลุ่มสันติอโศก

กลุ่มสันติอโศกนั้นแบ่งการปกครองออกเป็นฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาส แต่โดยรวมแล้ว โครงสร้างสังคมอโศกสามารถจำแนกให้สอดคล้องกับสังคมโดยทั่วไปได้เป็น 3 ระบบ คือ ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ และระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งลักษณะการแบ่งการปกครองของสังคมอโศกนั้นสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเครือข่ายของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี (อ่างใน พิทยา ว่องกุล, 2541) อธิบายว่า เมื่อมีชุมชนมากขึ้นๆ และชุมชนเหล่านี้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายจะเกิดโครงสร้างใหม่ของสังคมขึ้น ซึ่งสังคมของกลุ่มสันติอโศกนั้นมีสถาบันต่างๆ เป็นองค์ประกอบครบถ้วน คือ สถาบันครอบครัว, สถาบันศาสนา, สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการศึกษา โดยมีสถาบันศาสนาเป็นแกนกลางของทุกสถาบันในสังคมของกลุ่มสันติอโศก

สมณะโพธิรักษ์ท่านได้รับการนับถือยกย่องจากชาวอโศกให้เป็นผู้ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาของเครือข่าย รวมทั้งเป็นประธานในการประชุมเกือบทุกชุดของชาววัด ครู ผู้ปฏิบัติธรรม คนทำงานในองค์กร และฆราวาสกลุ่มต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจษฎา รัตนเขมากร (2541) ที่ศึกษาเรื่องเครือข่ายการสื่อสารของศิลปินไทยกับแฟนคลับ ได้กล่าวถึงตำแหน่งศูนย์กลางในเครือข่ายว่า ผู้จัดตั้งแฟนคลับเป็นตำแหน่งศูนย์กลาง ซึ่งสมาชิกต้องเข้าไปหาตำแหน่งศูนย์กลางเอง และสมาชิกมักจะนำข่าวสารนั้นส่งต่อไปให้เพื่อนสมาชิกด้วยกันอีกทอดหนึ่ง ซึ่งเป็นการติดต่อสื่อสารในรูปแบบตาข่าย เช่นเดียวกันกับกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสันติอโศกที่มีการใช้ตัวบุคคล คือ สมณะโพธิรักษ์ เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และการเป็นประธานในการประชุมเป็นการใช้สื่อบุคคลเพื่อการแพร่กระจายข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และความคิดต่างๆ ไปยังสมาชิกของกลุ่มสันติอโศก

ผลการวิจัย

ปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 1 กลุ่มสันตติโศกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการดำรงรักษาเครือข่ายอย่างไร

● กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสันตติโศกเพื่อการสร้างเครือข่าย

1. สมาชิกเครือข่ายชุมชนชาวโศกนั้น เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคล ผู้มีความสนใจในการศึกษาหลักธรรม ที่เน้นการรักษาศีล เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และขัดเกลาตนเอง ชาวโศกมีการใช้พุทธปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการสร้างสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มสันตติโศก ทำให้สมาชิกเกิดกระบวนการรับรู้ การเรียนรู้ การปฏิบัติ และความเข้าใจที่ตรงกัน และเป็นที่ยอมรับในหมู่สมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับ Kincaid D. Lawrence (1979) ที่ระบุไว้ว่า การสื่อสารเชิงลู่เข้า หมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้น สร้างข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ระหว่างบุคคลแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มบุคคลนั้น ซึ่งเครือข่ายชุมชนชาวโศกนั้นใช้พุทธปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการสร้างสมาชิกเครือข่าย โดยผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อการสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกัน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกชาวโศก และช่วยลดความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองหรือความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้

2. กลุ่มสันตติโศกมีการจัดช่องทางให้สมาชิกชาวโศกได้พบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมะ การปฏิบัติธรรม และการทำงาน รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ตามพุทธสถานต่างๆ ในวันอาทิตย์ และวันสำคัญทางศาสนา ข่าย ซึ่ง ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ชาวโศกใช้กลยุทธ์การจัดช่องทางสำหรับสมาชิกในการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่าย โดยผ่านการสื่อสารแบบกลุ่ม ทำให้สมาชิกชาวโศกเกิดการติดต่อสื่อสารกัน อย่างสม่ำเสมอ และเกิดการเกาะกลุ่มกันหรือการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายชุมชนชาวโศกขึ้น

3. ชาวอโศกมีการประชุมเครือข่ายกันอย่างสม่ำเสมอในวันสำคัญทางศาสนาอย่างต่อเนื่องทุกปีนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวอโศกมีส่วนร่วม ในการสร้างเครือข่ายและรายงานความเคลื่อนไหวของเครือข่ายชุมชนชาวอโศก ซึ่ง ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน ดังนั้น การประชุมของกลุ่มสันติอโศกจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวอโศกทำการสื่อสารแบบสองทาง และการเปิดโอกาสให้สมาชิกชาวอโศกมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายชุมชนชาวอโศก

4. ชาวอโศกมีการติดต่อระหว่างเครือข่ายในพุทธสถานแห่งต่างๆ โดยผ่านวิธีการสื่อสารหลากหลายชนิด เช่น การสื่อสารผ่านสื่อ การสื่อสารแบบกลุ่ม และการสื่อสารแบบตัวต่อตัว เพื่อการติดต่อประสานงาน การเผยแพร่หลักธรรม ความรู้ และกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย ซึ่ง Shaw (1964) ระบุว่า การสื่อสารถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะว่าถ้ากลุ่มต้องการที่จะให้การทำงานได้ผลอย่างเต็มที่ บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างง่ายและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เครือข่ายชุมชนชาวอโศกมีการใช้วิธีการสื่อสารหลากหลายชนิด เพื่อให้การติดต่อสื่อสารระหว่างชาวอโศกสะดวกและมีประสิทธิภาพ

● กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสันติอโศกเพื่อการธำรงรักษาเครือข่าย

1. ชาวอโศกมีการใช้หนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศก ที่คณะกรรมการกลางเครือข่ายได้จัดทำขึ้น เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาวอโศกกลุ่มต่างๆ ทำให้สมาชิกชาวอโศกได้รับทราบถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเครือข่ายชุมชนชาวอโศก ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ตั้งเครือข่าย แกนนำกลุ่มต่างๆ จำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม และกิจกรรมของชาวอโศกกลุ่มต่างๆ ดังที่ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) กล่าวไว้ว่า การจัดระบบสารสนเทศ ควรยึดหลักการใช้งานได้ง่าย และเป็นข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งการใช้หนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศกทำให้สมาชิกชาวอโศกสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเครือข่ายได้ง่าย

2. ชาวอโศกมีการใช้สมุดตรวจศีลในการพัฒนาสมาธิ การตรวจศีลเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาสมาธิ ทำให้สมาธิเกิดความเข้าใจและการรับรู้ตรงกัน เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสำรวจตน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาวอโศกอีกด้วย การใช้สมุดตรวจศีลของชาวอโศกในการพัฒนาสมาธิเครือข่ายนี้ เป็นการนำรูปแบบสมุดบันทึก (Portfolio) ของสมุดพกนักเรียนหรือสมุดบันทึกธนาคาร มาประยุกต์ใช้กับการตรวจศีล ซึ่งเป็นเรื่องทางศาสนา ซึ่งเป็นการผสมผสานกลยุทธด้านศาสนาเข้ากับกิจกรรมทางโลก

3. ชาวอโศกนั้นเน้นคุณภาพสมาธิมากกว่าการขยายปริมาณสมาธิ จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ชาวอโศกนั้นมิได้มุ่งเน้นการแสวงหาสมาธิจากภายนอก แต่สมาธิของเครือข่ายนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของญาติธรรมภายในกลุ่มสันติอโศก ทำให้เครือข่ายต่างๆ มีสมาธิที่มีคุณภาพ และเครือข่ายสามารถดำรงอยู่เป็นเครือข่ายได้ ดังที่ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดว่า เครือข่ายจะดำเนินการไปได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใดนั้นก็คือ คุณภาพของสมาธิเครือข่าย การสร้างแนวร่วมสมาธิเครือข่ายที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เข้าเป็นสมาธิเครือข่ายเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้นเน้นการสร้างสมาธิเครือข่ายที่มีคุณภาพ เนื่องจากคุณภาพของสมาธิเป็นเสมือนกาวที่ยึดเกาะสมาธิไว้กับเครือข่าย และทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

4. ชาวอโศกมีการใช้วันสำคัญทางศาสนาเป็นช่องทางในการรักษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายชุมชนชาวอโศกโดยการจัดประชุมสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ และตามงานบุญประเพณีของชาวอโศก เป็นประจำทุก 2 เดือน เป็นการรวมสมาธิทั่วประเทศเข้าด้วยกัน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถนพ พงษ์วาท (2539) ที่กล่าวไว้ว่า เครือข่ายเป็นการเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน การประชุมเครือข่ายชุมชนชาวอโศกนั้นเป็นกิจกรรมที่ทำให้สมาธิเครือข่ายทั่วประเทศ เกิดปฏิสัมพันธ์กันและเกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชาวอโศก และเป็นช่องทางในการรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีงาม ระหว่างสมาธิชาวอโศกและเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการธำรงรักษาเครือข่ายชุมชนชาวอโศก

5. การสื่อสารผ่านสื่อ การสื่อสารแบบกลุ่มและการสื่อสารแบบตัวต่อตัว เพื่อการสร้างเครือข่าย ชาวอโศกใช้การสื่อสารผ่านสื่อแบบต่างๆ เช่น การสนทนา การประชุมกลุ่ม การใช้จดหมายเวียน โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต เพื่อการเผยแพร่หลักธรรม ความรู้ และกิจกรรมต่างๆ ในการสร้างเครือข่าย โดยรูปแบบการสื่อสารดังกล่าว นั้น แบ่งช่องทางการใช้สื่อ (Channel Strategy) ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารแบบทั่วไป แต่มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการสื่อสารตามวาระโอกาส แต่เป็นการสื่อสารแบบชั่วคราว

ปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 2 กลุ่มสันติอโศกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสู่สาธารณชนอย่างไร

1. เนื่องจากสมาชิกของเครือข่ายชุมชนชาวอโศกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติธรรม ดังนั้น ชาวอโศกจึงมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อการขัดเกลาตนเองมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมาย คือ "นิพพาน" การกำหนดเป้าหมายของกลุ่มสันติอโศกที่ชัดเจนนั้น เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบทางเดียว ที่ง่ายต่อควบคุมตัวสารและการสื่อสารไปยังสมาชิกของเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ทำให้ชาวอโศกเกิดการรับรู้แนวทางการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และปรากฏสู่สายตาของสาธารณชนในรูปแบบเดียวกัน

2. วิธีการปฏิบัติในชีวิตของชาวอโศก ชาวอโศกมีการศึกษาธรรมและการปฏิบัติธรรม โดยมีสมณะเป็นผู้อบรมและชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนของชาวอโศก รวมทั้งการพูดคุยกับคนในชุมชนตามพุทธสถานต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้สมาชิกเกิดการรับรู้ การเรียนรู้ และความเข้าใจที่ตรงกัน ชาวอโศกใช้การสื่อสารแบบสองทาง ลักษณะดังกล่าว นั้นสอดคล้องกับ บุญเลิศ ศุภดิกล (2523) ที่ว่า การประชาสัมพันธ์เป็นการดำเนินการอย่างมีแผน โดยอาศัยการสื่อสารสองวิถี เพื่อโน้มน้าวมหาชนให้เข้าใจ และยอมรับนโยบายและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง กลุ่มสันติอโศกใช้การโน้มน้าวสมาชิกให้ยอมรับและปฏิบัติตามในเรื่องการถือศีล 5 ละอายมุข และการรับประทานมังสวิริติของชาวอโศก ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติธรรมและการสนทนาธรรม เป็นการสื่อสารแบบสองทาง และเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของสมาชิกชาวอโศกให้ปรากฏสู่สายตาสาธารณชนอีกด้วย

3. ชาวอโศกมีการแต่งกายเป็นเสื้อผ้าที่เรียบง่าย สีล้วนไม่ฉูดฉาด ตัดผมสั้น และไม่สวมรองเท้า โดยการแต่งกายของชาวอโศกนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงออกถึงความเป็นไทย และการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายของชาวอโศก เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวอโศก ที่มีชีวิตและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันผ่านสื่อบุคคล การปฏิบัติผ่านสื่อบุคคลของชาวอโศกนี้เอง เป็นการนำเสนออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกให้ปรากฏสู่สายตาของประชาชนทั่วไปอุดมการณ์ร่วมกันว่า 'ลด ละ ชยัน ก้าวจน ทนเสียดสี หนีสะสม นิยมสร้างสรรค์ และไปสู่จุดมุ่งหมาย คือ สวรรค์นิพาน' วิถีชีวิตของชาวอโศกนั้นเป็นการฝึกขัดเกลาตนเอง เพื่อการดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าว รวมทั้งชื่อของชาวอโศก ชาวอโศกมีการเปลี่ยนชื่อจากชื่อเดิมเป็นชื่อใหม่ซึ่งเป็นชื่อไทย ซึ่งสอดคล้องกับ John Fiske (1982) ได้กล่าวว่า สัญลักษณ์ (Sign) ซึ่งจะต้องมีลักษณะทางกายภาพ มีความหมายถึงบางสิ่งบางอย่างที่นอกเหนือจากตัวมันเอง และสัญลักษณ์จะต้องถูกนำมาใช้ และรับรู้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องว่าเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งการนำเสนออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกในระดับบุคคลสู่สาธารณชนนั้น เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่องของชาวอโศก ซึ่งเป็นการรับรู้โดยอาศัยการสื่อสารแบบทางเดียว และเป็นการสื่อสารโดยใช้อวัจนะภาษา

4. ร้านค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนตามแนวคิดระบบบุญนิยม เครือข่ายชุมชนชาวอโศกมีการประกอบธุรกิจการค้าตามระบบแนวคิดบุญนิยม ที่เป็นการตั้งใจของกลุ่มสันติอโศกในการพยายามสร้างแนวคิดระบบบุญนิยมในการทวนกระแสระบบทุนนิยมซึ่ง สอดคล้องกับ O'Sullivan (1983) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นการศึกษาในเรื่องของสัญลักษณ์ (Sign) รหัส (Codes) และวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์ และการที่สัญลักษณ์นั้นถูกนำมาใช้ในสังคม ซึ่งร้านค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนตามแนวคิดระบบบุญนิยม เป็นรูปแบบการค้าของชาวอโศก ที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนแก่สมาชิกชาวอโศกและสาธารณชนทั่วไป ให้เป็นรูปธรรม และปรากฏสู่สายตาสาธารณชน

ข้อเสนอแนะ

1. จากข้อค้นพบในการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มสันติอโศกนั้น ไม่มีการระบุเส้นข้ามชี้ว่า สมาชิกใหม่ที่เข้าไปในสังคมชาวอโศก เมื่อใดจึงเป็นชาวอโศกหรือถูกเรียกว่าชาวอโศก ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า การเข้าเป็นสมาชิกชาวอโศกนั้นน่าจะมีเส้นข้ามหรือพิธีกรรมที่ชัดเจน ดังเช่น ศาสนาคริสต์มีพิธีรับศีลมหาสนิท เพื่อให้สมาชิกทราบว่า ตนเองนั้นเป็นชาวคริสต์อย่างสมบูรณ์แล้ว

2. ในด้านการจัดการบริหารข้อมูลเครือข่ายชุมชนชาวอโศก คณะกรรมการของเครือข่ายชุมชนชาวอโศกควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในหนังสือเครือข่ายชุมชนชาวอโศกเป็นประจำทุกปี และจัดทำทะเบียนรายชื่อสมาชิกเครือข่ายชุมชนชาวอโศกทั่วประเทศ เนื่องจากข้อมูลเครือข่ายที่ชัดเจนและทันสมัย จะช่วยสนับสนุนการรวมตัวกันเพื่อการขยายเครือข่ายได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การปรับปรุงข้อมูลเครือข่ายให้ทันสมัยอยู่เสมอทำให้ทราบว่า เครือข่ายใดที่เพิ่มขึ้นมา เครือข่ายใดล้มเลิกหายไป

3. จากข้อค้นพบในการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า เครือข่ายควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลของเครือข่ายกลุ่มต่างๆ โดยนำข้อมูลของแต่ละเครือข่ายมาจัดทำแผนที่หรือแผนผังของเครือข่าย (Network Map) โดยจัดผังตามความสนใจและวัตถุประสงค์ของเครือข่าย เพื่อที่จะได้ทราบว่า เครือข่ายมีกี่กลุ่มที่มีเป้าหมายดำเนินกา.ไปในทิศทางเดียวกัน การกระจายตัวของเครือข่ายตามเป้าหมายการทำงานเป็นอย่างไร การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่เป็นอย่างไร

4. จากข้อค้นพบในการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า การทำเครือข่ายให้แข็งแรงต้องอาศัยระบบการพัฒนาสมาชิกของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในรูปของการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสัมมนา และการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน

5. จากข้อค้นพบในการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า การจะรักษาเครือข่ายกระทำได้โดยการกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมอย่างชัดเจน ทั้งในด้านเวลา ความถี่ และการจัดกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ และดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น กิจกรรมควรมีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยเรื่องเครือข่ายชุมชนชาวอโศกในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ควรทำการศึกษาเครือข่ายชุมชนชาวอโศกทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื่องจากข้อจำกัดด้านสภาพของผู้วิจัย ผู้ทำการวิจัยเข้าไปทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในฐานะนักวิจัย ซึ่งเป็นคนนอกกลุ่มสันติอโศก ทำให้การเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเครือข่ายชุมชนชาวอโศกเฉพาะเครือข่ายที่เป็นทางการเท่านั้น ซึ่งลักษณะของเครือข่ายนั้นยังประกอบด้วยเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการด้วย

2. การทำวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชนชาวอโศกในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ควรทำการศึกษาและเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายจากเครือข่ายต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดภาพรวมของเครือข่ายชุมชนชาวอโศกที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องการวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเครือข่ายชุมชนชาวอโศกจากสมาชิกชาวอโศกเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า เครือข่ายของกลุ่มสันติอโศกประกอบด้วยเครือข่ายต่างๆ ทั่วประเทศอีกด้วย

3. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้มุ่งตอบคำถามเรื่องการนำเสนออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่สาธารณชน แนวคิดเชิงสัญญาวิทยาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัญญะนั้น เป็นเพียงกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาอัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศก ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องอัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศก และการสร้างอัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งมุมมองจากสาธารณชนกลุ่มต่างๆ ต่ออัตตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกในช่วงจังหวะเวลาต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร

4. การเก็บข้อมูลการวิจัยเรื่องเครือข่าย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย นอกจากวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแล้ว ควรทำการศึกษาเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยชนิดอื่นๆ ด้วย เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจัดกลุ่มสนทนา เป็นต้น